

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת תרומה

כוחה של נתינה!

גיליון מס' 86 תש"פ

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/תרומה

כוחה של נתינה!

היה זה כמה שעות לפני התקדש חג הפסח, בבית האדמו"ר מנדבורנה זי"ע. הרבי עסק באותן שעות בהכנות לקראת החג, כשהוא מתרומם ומתקדש בסילודין לקראת עת גאולת עם ישראל... לפתע, ביקש הרבי לשוחח עם יהודי עשיר פלוני מתל אביב, וביקש את עזרתו לממן ידו מנוער, שהתעשר מאוד בעבר אך למרבה הצער והכאב – הפסיד את כספו וירד מנכסיו, והוא שרוי בדחקות גדולה. הרבי ביקש כי העשיר יירתם לעזרת ידו מהעבר, ויעביר לו תרומה הגונה. העשיר נענה מיד לבקשה, והתחייב כי יתרום לממן רעהו \$100,000 טבין ותקילין. בת שחוק נחה על פני הרבי, הוא בירך את הנדיב בברכות מעומק לבו, ובאנחת רווחה השיב את השפופרת על כנה. אלא שעתה, הגיעה עת תמיהת בני ביתו, אשר קרבו אליו ושאלו: 'למדנו רבינו, מה הייתה הדחיפות הרבה להתקשר אליו דווקא עכשיו? הרי התרומה כבר לא תסייע ליהודי הנזקק לצורכי החג, הכסף יגיע בעוד ימים או אולי יותר. מה בער להתקשר אליו דווקא ברגע זה? הרי היה ניתן לדחות את השיחה לחול המועד או אחרי החג?' השיב להם הרבי, ודבריו כשיעור מוסר: 'נכון מאוד, ייקח זמן עד שהלה יראה את הכסף... אך לא פחות חשוב מעצם הכסף, הוא השמחה וההנאה שהכסף יסב לו, ועל זה אני יכול לבשרו כבר מהיום... ורק בשביל זה, כבר כדאי הדבר לדחות את כל ההכנות לחג, ובלבד שאותו נזקק ייכנס אליו בחיוך ובשמחה, בידיעה שכסף שיציל אותו בדרך אליו!...' הסיפור, שפורסם בספר הנפלא 'אביהם של ישראל', קורא לעברנו

ומחזק את ידינו: מצות צדקה היא חשובה מאוד, אך עוד יותר חשוב ממנה – זו הצורה, הדרך. צריך לתת מכל הלב, אבל לדאוג גם שהנתינה תגרום לעני לשמוח, לכבד אותו, להקל עליו, לעשות הכל כדי שיקבל ערך מוסף בנוסף לכסף. כך עושים צדקה מהודרת, כך זוכים לברכתה!

כפנית חן בכתר המצוות, ניצבת מצות הצדקה בראש התורן, מצוה ייחודית ואהובה שסגולותיה רבות מספור ואת עוצמתה אין לשער ולתאר. זו מצוה אצילית וייחודית שכולנו שותפים בה, ופותחים לב וכיס להעניק סיוע כספי ליהודים נזקקים, לתת להם כסף לכלכלת ביתם ולסייעם במזונות בני משפחתם. זו מצוה שכוחה וסגולותיה נדירים מאוד: חז"ל מגלים, כי מצות הצדקה היא כמו שכפ"ץ הגנה עלינו ועל בני המשפחה. הרי השאיפה הכמוסה ביותר בליבנו והרצון החזק ביותר הפועם בנו, הוא למצוא את הדרך להגן על עצמנו ועל צאצאינו מכל פגיעה רעה, גשמית כרוחנית. הרי מה נשאף יותר מהשאיפה שילדינו יחונכו ויגדלו לתפארה, יהיו בריאים ושלמים בגופם ובנפשם, יצליחו ויפרחו, יהיו חברתיים ומוכשרים ואהובים? מה נבקש יותר מהצלחת ילדינו בכל תחומי החיים?

וחז"ל חושפים במסכת בבא בתרא, כי **כל הרגיל בצדקה זוכה בבנים בעלי חכמה ובעלי עושר**. מדהים: מצות הצדקה מעניקה לנו את השילוב האופטימלי למען ילדינו, שיהיו גם חכמים, גם למדנים, גם מבינים, וגם בעלי פרנסה ועשירים. הצדקה היא כמו 'עיסקת חבילה' כדאית במיוחד: אתה נותן צדקה לעניים, והקדוש ברוך הוא מעניק 'מעטפת הטבות' לילדיך!

מעניין להתבונן: מהו סוד כח הצדקה, שהיא מעניקה כל כך הרבה הטבות והבטחות? איזו עוצמה נסתרת חבויה בה, מה יש בו באותו שקל או שטר הניתן לעני, הפותח בפנינו את כל השערים ומרעיף עלינו כזה שפע של הטבות?

התשובה היא, כי כשיהודי נותן צדקה הוא נותן את הכסף לידי העני,
אך לידו ניצב מישהו אחר... כשאביון נוקש בדלתנו, כשעני ניגש
אלינו, כשקופת הצדקה השכונתית מגיעה לבקש מאיתנו, אנו לא
נותנים את הכסף לעניים, אלא לבורא עולם הניצב לימינו של העני
והדל. הוא הנוקש בדלת ומבקש צדקה, הוא העומד לצידו של העני
ומבקש עזרה, ככתוב בפסוק: 'כי יעמוד לימין אביון', והוא זה
שמקבל מידינו את הכסף למען העני!

ולכן, ברגע הזה, נפתחים כל השערים ואבא שבשמים משיב לנו
באהבה ומעניק לנו מטובו עד בלי די. אין לו מגבלות ואין מחסומים,
והוא נותן לנו ולילדינו באותו רגע חיים טובים ומאושרים, מוגנים
ושמחים, מלאי בריאות ופרנסה וטעוני אושר וסיפוק בכל תחומי
החיים. ואם נתת לעני ושימחת את לבו, ואם כיבדת אותו בנתינתך כי
חשת שאבא שבשמים אתו – הרי שאבא שבשמים יוכיח לך שהיה
אתו, וישיב לך בשפע רב של ישועות ונחמות!

*

הוא אשר כתוב בפרשת השבוע, במילים 'ויקחו לי תרומה'. כשאדם
נותן, מתברר שהוא בעצם לוקח... לוקח השפעות, אוסף ישועות,
פותח שערים לעצמו. למה? כי התרומה הזו היא 'לי' – לבורא עולם!
וכשמעניקים לאבא שבשמים הוא תמיד מעניק בחזרה הרבה יותר!
הבה נאמץ את המצוה הזו אל ליבנו, ובפרט בשבועות אלה,
כשנכנסים לאוירת 'כל הפושט יד נותנים לו'. נזכור תמיד, כי הרגע
בו העני מבקש את עזרתנו הוא רגע של הזדמנות, ואבא שבשמים
דופק עמו בדלת, מדבר עמו יחדיו, מבקש את עזרתך למען בנו
הדל וממתין לראות כיצד תגיב... הבה ננצל את שעת הכושר הזו,
את ההזדמנות הנפלאה שהעני נוקש בדלתנו. נגיב כראוי, בחיוך
רחב, בכבוד לעני, ובנתינה הגונה. כך נזכה בהשפעות הטובות
והמבורכות של המצוה הייחודית הזו! (הרב אשר קובלסקי)

הנותן – מקבל!

הוא היה אדם עשיר ועסקיו חבקו עולם. העובדה שהוא לא תרם מאומה מכספו לנזקקים הוכיחה כמו אלף עדים שהוא מאוד אהב את כספו. עובדה זו העניקה לו את צמד המילים "זלמן הקמצן".

יום אחד באו אנשי העיירה לרב העיר ובקשו ממנו שידבר על ליבו של זלמן, אולי ייטיב את דרכיו ויזיל קצת מכספו לעניי העיירה...

הרב המתין להודמנות הראשונה וזו לא איחרה מלהגיע. חג הפסח התקרב והרב דרש ברבים את הלכות בדיקת חמץ. בין משתתפי השיעור היה גם זלמן מיודענו. בין יתר דבריו אמר הרב, שעל פי ההלכה צריך לבדוק חמץ רק עד מקום שידו מגעת, צריך לבדוק חמץ רק במקומות שיש הסתברות שנמצא שם חמץ, אבל במקומות שאין ידו של אדם מגעת לשם ואין סיבה הגיונית שמישהו הניח שם חמץ – לא צריך לבדוק. הוסיף הרב ואמר שחייבים לבדוק גם בכיסי הבגדים שמא נכנס לשם חמץ. בסיום הדרשה קרא הרב לזלמן ואמר לו: זלמן ידידי, אמרתי שצריך לבדוק חמץ בכיסי הבגדים, אבל דע לך, שאתה פטור. מדוע? התפלל זלמן, למה ההלכה שונה לגביי? אמר לו הרב: ההלכה היא שאדם צריך לבדוק חמץ רק עד היכן שידו מגעת, ואתה לעולם לא מכניס את ידך לכיסך... כשהרב ראה שזלמן קלט את המסר, אמר לו, בא אל ביתי ואראה לך משהו. זלמן לא הבין מה עוד רוצה הרב... והנה הרב מוציא זכוכית גדולה ומעמיד אותה ביניהם. מה אתה רואה? שאל הרב. אותך, ענה זלמן. התכופף הרב והוציא מראה גדולה וגם אותה העמיד ביניהם. ועכשיו מה אתה רואה? את עצמי, ענה זלמן. מדוע? שאל הרב, הרי זו זכוכית וזו זכוכית? אלא, המראה מצופה מאחור בחומר העשוי מכסף, ולכן אין רואים דרכה... כשיש לאדם כסף מול העיניים הוא עלול לראות רק את עצמו...

פרשתנו פותחת בציווי: וידבר ה' אל משה לאמור, דבר אל בני ישראל וייקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תיקחו את תרומתי". ה' לא אומר "ויתנו לי תרומה", כמתבקש, אלא "וייקחו לי תרומה". מדוע התורה כתבה כך? כי כשאדם מעניק משלו לאחרים, כשאדם נותן פרוטה לנזקק, המקבל קיבל פרוטה שתיעלם לו מהר מאוד, אולם הנותן קיבל משהו נצחי, הנותן נהיה אדם טוב יותר, אדם נעלה יותר, הוא קנה מעלה נצחית בנפשו. תרומה היא מלשון הרמה והתרוממות, כי כשאדם מעניק משלו לאחרים ועוזר לנזקקים הוא עצמו מתרומם ומשדרג את אישיותו – זו כוונת הבורא "וייקחו לי תרומה", כי יותר ממה שהם נותנים הם לוקחים... אנו מכירים את החוויה המרוממת הזו, אמנם אנו "נחסרים" בפרוטה אבל מרוויחים לאין ערוך...

לא לחינם המילה "נתן" נקראת מההתחלה לסוף, ומהסוף להתחלה, וכן כשה' מצווה את בני ישראל על מצוות מחצית השקל הוא אומר – "ונתנו איש כופר נפשו" – גם המילה "ונתנו" נקראת ישר והפוך, כי כשאדם נותן, הוא בעצם מקבל... (הרב משה שינפלד)

*

כל אדם רוצה להיטיב!

בבריאת העולם, הקב"ה יצר באדם יכולת נפלאה לתת ולהעניק לזולתו – הנתיה היא עצמה התמסרות, דבקות ונאמנות המספקת שמחת חיים ושביעות רצון. המרכיב המרכזי בנתיה הינו הרצון להיטיב ולגמול חסדים. הנדבן גורם לשני אושר ומרגיש אף הוא כי חום מציק את ליבו. כמו כן הנתיה אינה רק צורך של "המקבל" כי אם גם צורך של "הנותן". הנתיה מתבטאת באופנים שונים בהקשבה, בנתית מחמאות, עצות, הדרכה, מלוי ציפיות וכדומה... המסר הערכי בנתיה, נמצא ביכולת לאהוב את השני באשר הוא, לספק לו צרכים אישיים המהווים לו עזרה ותמיכה. הסיוע הממשי, המועיל

ביותר נבחן כאשר "הנותן" מאזין לבקשות של השני ומוכן להתייחס אליהן ברצינות. יתרה מכך, הנתניה איננה רק ברגעים של אושר והתלהבות אחד כלפי השני אלא באופן תמידי. משום שלדאוג לזולת, משמעות הדבר להבין את השני מתוך רגש של קירבה ורצון אמיתי להעניק לו את חסרונותיו. וכך אמרו חז"ל: "אם חפץ אתה להידבק באהבת חבריך, הווי נושא ונותן בטובתו"... (דרך ארץ זוטא פ"ב).

*

תרגילי נתניה...

יסוד הנתניה הוא אחד מאדני הבית היהודי, אך בכדי שהנפש תלמד את טעמה של הנתניה היא זקוקה לתרגולים רבים. הנפש כה מורגלת בנטילה, עד שהיא עסוקה בכך במשך רוב שעות היום, אך בלי שנשים לכך לב. המחשבות סובבות אוטומטית סביב הצרכים, היעדים והמטרות שלנו. בשביל להטות את עצמנו לדרך טובה ומרוממת יותר, עלינו לעשות עבודה מתוך מודעות, וכך תוכל הנתניה להיבנות בנפשנו. רבותינו מלמדים אותנו שעדיף להרבות בנתניות מעטות מאשר להעניק פעם אחת מתנה גדולה (פירוש המשניות לרמב"ם במסכת אבות פ"ג משנה ט"ו). צועד לו אדם ברחוב בדרך לעריכת הקנייה השבועית שלו. אביונים רבים יושבים על צידי הדרך ומבקשים נדבות. יש אחד שיוציא מן האתק עשרים שקלים וייתן ביד העני הראשון שיקרה בדרכו. "עשיתי זאת!", יאמר לעצמו בסיפוק. "עשיתי זאת בגדול! איזה אביון קיבל היום מתנה כה גדולה?". יש אחר שיוציא חצי שקל, וייתן לעני הראשון. יוציא את אתקו בשנית וייתן לעני השני, וכן הלכה עם שאר האביונים. במחשבה ראשונה נראה אולי כי נתנתו של הראשון גדולה יותר, אך במחשבה שנייה נמצא כי השני רכש מיומנות רבה יותר – שוב ושוב היה עליו להפתח לזולת, לחשוב עליו ולרצות לשמח אותו. אין ספק כי נתניה זו עלתה יותר על זו של הנותן הראשון שפתח את ליבו פעם אחת בלבד.

הרי זוהי, למעשה, מטרתה של הנתניה: לפתוח את הלב לזולת, להרגיל אותו להבחין בקיומו ובצרכיו. כן הוא בבניית הבית היהודי. לעיתים נוכל להיתקל במתנות גדולות ו"מפוצצות" שקנה בעל לרעייתו, או להיפך, אך אין בכך כמעט מאום בכדי להעיד על טיב הקשר שנרקם ביניהם. לא שיש בכך טעם לפגם, אך מתנה חד פעמית מסוגל אף האגואיסט הגדול ביותר להעניק במחווה של רצון טוב ופתאומי. הנותן האמיתי נבחן בנתניה תמידית, עקבית ורצופה של דברים קטנים, כגון: הגשת כוס מים, אמירת מילה טובה, ויתור באמירת המילה אחרונה. זו יכולה להיות נתניה קטנה, כמו הנחת האצבע על מתג החשמל עבור הזולת בשביל לחסוך לו קימה מן הכיסא, או כל נתניה קטנה אחרת, אלו הן הנתניות האמיתיות שבונות את הנפש. (הרב יוסף פרידמן)

*

חינוך לנתניה

חשוב לחנך לנתניה כבר בגיל הרך, גיל המתאפיין באגוצנטריות ובראיית ה"אני" במרכז. הילד הצעיר מרוכז בעצמו ובצרכיו ועליו לזמן לו מצבים שבהם הוא יתנסה בנתניה בסביבתו הקרובה. עליו, ההורים והמחנכים, לחנך את ילדינו לתרום, לתת, לעזור לחבר, חובתנו להרגיל הילד בקיום מצוה חשובה זו, כדי להפוך אותה לטבע אצלו. הנדבה היא תכונה נהדרת ויעילה ליצירת חברה מצויינת ואיכותית, כך יוצרים חברה נפלאה ואחדות. החינוך לנתניה חייב להיות מופנם בכל אדם. עליו להרגיל עצמו לתת מתוך רצון ולא מתוך כפיה. פתיחת סגור ליבו של האדם לתרומה יוצרת מידת "לב" נהדרת של הנותן, כאשר מחדירים תכונה זו לשכלו של האדם, הרי הלב נעשה יותר רך ומתמלא ברצון לתת ואז יש שילוב נפלא של אינטלגציה שכלית ורגשית. עיקר הנדבה היא "הלב" שבה. כדי שאדם ירגיש הוא נותן משהו משלו לזולת.

סיפור לסיום...

היה זה לפני כעשר שנים, ביום ששי בצהריים, ברחוב שקט וצדדי בפאתי שכונת פלטבוש שבברוקלין – ניו יורק. ר' יעקב ישב ברכבו ומולל את עטו בעצבנות, מצחו קמוט בדאגה ומתח גדול מכסה את פניו. זה עתה הגיע הבשורה המרה, כי גם ההשקעה הנוכחית בה השקיע – כשלה, והצטרפה לקודמותיה שהמיטו עליו אסון כלכלי. זה לא שר' יעקב היה משקיע לא מחושב או לוקח סיכונים מיותרים. ההיפך, ר' יעקב נודע בזהירותו הרבה, ונכנס לעסקאות שהבטיחו לא פחות מ-90 אחוזי הצלחה. אך מזה תקופה ממושכת, לצער ולצער בני משפחתו, תמיד עשרת האחוזים הנותרים התגברו על הרוב המוצק, והותירו אותו חסר כל, מבכה בשקט את סכומי העתק שהשקיע בעסקאות הכושלות. עתה, הייתה השעה אחת בצהריים. בעוד כמה שעות תיכנס השבת, וביתו ריקן מכל דברי מאכל לכבד את השבת. הוא יצא אמנם לקניות, אך אין לו מזומנים בכיס, וגם הבנק לא מאפשר לו למשוך מזומן. הוא ממשיך להרהר, אוי, כמה השקיע יכולות ומאמצים, לילות כימים ואף סכומי כסף ניכרים, בניסיון לפרנס את בני משפחתו ברווח. אפס, כי כל מאמציו עולים בתוהו, והוא הפך לדל ואביון שאין לו מזון לשבת! לפתע, תוך כדי הבכי המצמרר, נפל בו רעיון. הוא עצם את עיניו, הרים את ראשו ואמר: 'רבנו של עולם הזן ומפרנס את כל ברואי תבל! אני מבטיחך נאמנה, כי אם תוציאני ממצבי הקשה, ואם תזכה אותי לשוב לדרך המלך ולפרנס בכבוד, אני מבטיח לשאת בכוחי ובממוני בעול הציבור, להיות שליח נאמן לתת אוכל ומזון לכל מי שחסר לו, ולהקדיש חלק נכבד מכספי לביצוע שליחותי לדאוג למחסורם של בניך! אבא שבשמים!' – הוסיף בהתרגשות – 'אני מודע לחלוטין לכובד המשימה שאני נוטל על כתפיי, אך אני מתחייב בפניך בצורה

הכי ברורה וחדה, שאם תפתח לי את שערי הפרנסה ואשוב להיות בעל יכולת – כל אחד מבניך שלא יהיה לו אוכל יהיה מוזמן אליי, כל יהודי שיתקשה בהשגת מזון לבני משפחתו יהיה סמוך על שולחני, כל אדם שלא תהיה לו אפשרות לתת מזון לילדיו – אני פותר לו את הבעיה הזו, בהתחייבות! הוא פקח את עיניו לרגע, וניגב את הדמעות שזלגו מהן. הוא שב על התחייבותו פעמיים ושלוש, וההתחייבות החזקה הזו נטעה בו כוחות, הטעינה אותנו באנרגיות חדשות. הוא השיג הלוואה לקנות מעט מצרכים עבור השבת המתקרבת, ובכל יום השבת היה שרוי בהתרוממות הרוח, לנוכח הבטחתו האמיצה והכנה: שכל אדם שיחסר לו מזון – הוא יעמוד איתן לצידו ויעזור לו להביא טרף לבני ביתו! השבת חלפה בנעימים, וביום ראשון יצא שוב לחפש הזדמנות להתפרנס. מישהו הציע לו עסקת תיווך, והוא נכנס אליה במלוא העוצמה – בטוח בכוחה של הבטחתו ובזכות מצות הצדקה שקיבל על עצמו, כי העסקה תצליח ותעלה יפה. כעבור שבועיים היא נחתמה, והניבה רווחים יפים מהמשוער... בפעם הראשונה שעמד מול מסך חשבון הבנק, והביט בעיניים נוצצות על סכום העתק שהוכנס אליו – ידעה כי הבטחתו נשאה פרי, מצות הצדקה החלה לעבוד עבורו... עוד באותו שבוע יצא לעסקה נוספת, ואת רווחיו משתי העסקאות שעשה – הכניס לעסקת רכש ענקית, שגם היא הצליחה מעל ומעבר לציפיות... באותו שבוע, כתב פתק קטן על ביתו: 'כל מי שצריך עזרה עבור מזון – מוזמן!' ואכן, לא מעט נקישות החלו להישמע בדלתו. לכולם פתח בחיוך רחב, שמע על צרכי המזון, ורשם מיד צ'ק. הוא לא התעכב ולא חיכה, לא דחה ולא המתין – כל מי שביקש עזרה עבור מזון, יצא עם סכום כסף לקניית מזון, ולא פעם עם מזון מבושל ממש מביתו, מעשה ידי רעייתו... מאוד, הצלחתו עלתה ופרחה, וכיום הוא נחשב לאדם עשיר מאוד, מולטי מיליונר של ממש.

השקעותיו מפוזרות ברחבי העולם, הרווחים זורמים בכסף משביע
רצון, וגם כל עני ונדקק שצריך מזון – זורם לביתו ומקבל את מלוא
מחסורו. 'וכי איך לא אעמוד בהבטחתי' – הוא אומר תמיד, 'והרי
ראיתי במו עיניי איך ההתחייבות הזו לספק מזון לכל נצרך – הביאה
את הברכה בעסקיי ודיכתי אותי בעושר מופלג!'
את הסיפור כולו סיפר ר' יעקב בעצמו, המוכר היטב בפלטבוש
שכונת מגוריו, והכל יודעים על ההרגל הוותיק שלו לספק מזון או
תלויים לקניית מזון, מלוא מחסורו של כל נוקש בדלתו. לא רבים
יודעים את הסיבה לכך, אך אנו זכינו לשמוע מפיו את סיפורו האישי,
ולפתוח נקודת מבט מחודשת על עוצמתה של מצות הצדקה:
ככל שיהודי מחליט בהחלטה חזקה, שמעתה ואילך הוא רוצה
להיות אדם שנותן, אדם שמעניק, אדם שלא דואג רק לעצמו אלא
מתמסר למען יהודים אחרים – צינורות השפע כלפיו נפתחים
ומתרחבים, משמים שולחים לו כוחות ויכולות לעמוד במשימתו
ולהצליח לתת ולהעניק ברוחב לב וביד נדיבה. (הרב אשר קובלסקי)

שבת שלום!

העלון מוקדש
להצלחת התורם וכל משפחתו
ברוחניות ובגשמיות

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com